

מונחי ספנות

(רשימות א', ב')

כבר בראשית אביב תרצ"ו הציע אינז'ינר מ' גלברט, מזכיר הכבוד של אגודת יורדי־ים זבולון, לועד הלשון לכוונן ועדה מיוחדת, שתבדוק את רשימות מונחי ספנות שהכינן. הרשימות כללו מונחים שהיו נדרשים בשעת הדרכה בעניני המקצוע.

עם פתיחת נמל תל־אביב היתה קביעת המונחים האלה לצורך דחוף שהזמן גרמו, אבל רק בראשית שנת תרצ"ח נתכוננה הועדה למונחי ספנות והחלה בעבודתה. בראשונה היו חברי הועדה פרופ' נ' סלושץ' וי' פייכמן כחברי ועד הלשון ושלושה מומחים לענייני עבודות־ים וספנות. ה"ה אינז'ינר מ' גלברט, קפיטן זאב הים וקפיטן פודולי. מזכיר הועדה היה מר ש' ייבין.

מר גלברט הביא לפני הועדה מפעם לפעם רשימות מונחים, שבהם עסקה הועדה במשך הזמן, והשתתף בכל ישיבותיה. מר זאב הים נכח רק בישיבה אחת; ולאחר זאת לא יכול היה להוסיף ולהשתתף בעבודת הועדה מפני ריבוי עבודתו בנמל ת"א; המומחה השלישי (מר פודולי) לא נענה לצערנו להזמנת ועד הלשון.

בהמשך העבודה התקשרה הועדה עם החבל הימי לישראל וקיבלה ממנו גם תמיכה כספית קטנה. לפי הצעת החבל צורף לועדה כבא כוחם מר ד' רמז, אלא שגם הוא לא השתתף בישיבות מחמת חוסר פנאי.

פרופ' נ' סלושץ' השתתף בעבודת הועדה בפעילות רבה עד סוף שנת 1938; מאז הוטל עוצר דרכים בלילות לא יכול להשתתף בישיבות אלא לעתים רחוקות.

למן חודש אדר תרצ"ט צורף לועדה והשתתף בישיבותיה חבר ועד הלשון;

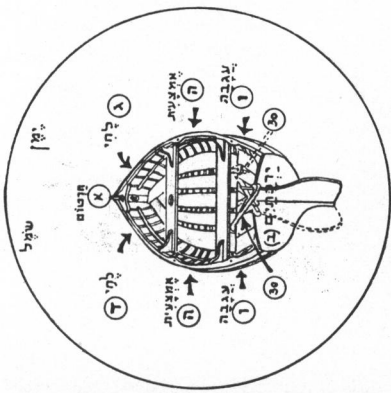
מר א' אברונין.

הועדה עבדה בעיקר לפי שלוש רשימות שהכין למענה מר מ' גלברט (א. פרטי סירת משוטים; ב. אניות מלחמה; ג. פרטי סירות מפרש וספינות מפרש).

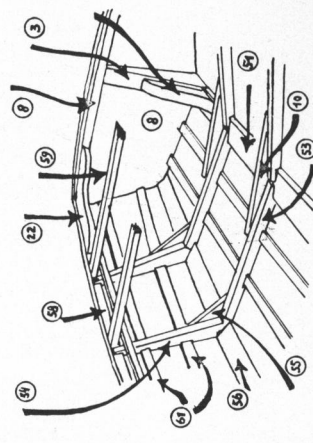
בזה מתפרסמות הרשימות א' וב'. רשימה ג' עודנה נדונה ותתפרסם בקרוב.

מלבד זאת נענתה הועדה לכמה מוסדות ואנשים שפנו אליה בשאלות שונות; ביניהם גם מועדון השייטים "הכרמל" בחיפה, שאת רשימתו לפקודות השיט אנו מפרסמים בחוברת זו.

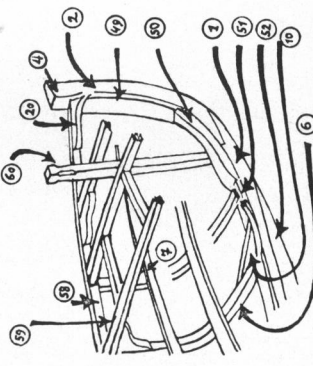
ציון ב.

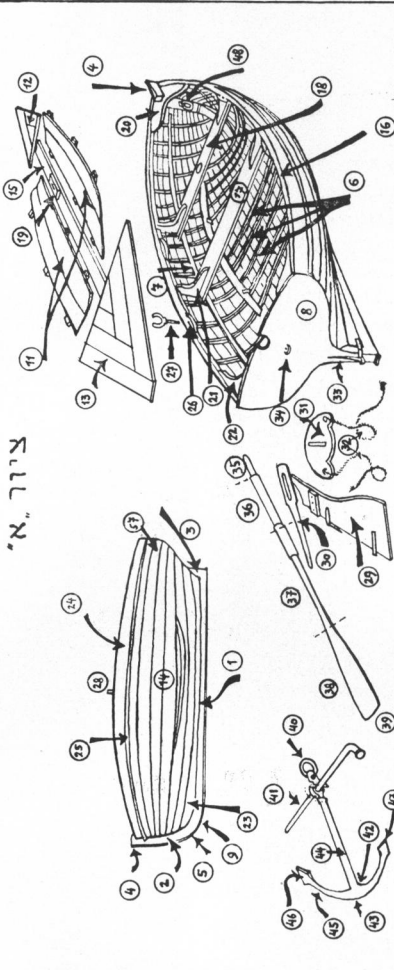
שקד סירת - ארז

שקד סירה ספונה וקלף

היגיון ואיזון סירת - מוט - המוט

ציון א.

רשימה א' פְּרָטִי סִירַת-מְשׁוּט

(המספרים הלועזיים מראים על ציור א', ואילו האותיות העבריות—על ציור ב').

		1. חִלְקֵי-הַסִּירָה
head-sheets	מְצַעֵי-הַחֲרוֹטוֹם (12)	סִירַת-מְשׁוּט
stern-sheets	מְצַעֵי-הַיִּרְכָּתִים (13)	rowing boat
bottom	עֵקֶל, קַעַר	keel
bilge, bilges	שְׁפוּלִים (שְׁפוּלֵי-סִירָה, אָנְיָה וכו')	stem
bilge-keel	סְנַפִּיר (14)	stern-post
keelson	שְׁדָרִית עֲלִיוֹנָה (15)	מְזוּזַת-הַיִּרְכָּתִים, מְזוּזָה יִרְכָּתִית (3)
sheer	כָּפָף	ראש-הַקֶּנֶה, ראש-הַחֲרוֹטוֹמִית (4)
tumble home, fall home	כְּנֹץ, צָרְה	stem-head
gunwale, gun'le	לְזַבֹּת (16)	framing
thwart	סַפְסָל-הַשֵּׁיטִים (17)	שֵׁלֶד
stretcher	סַף-הַשֵּׁיטִים	skid-band
sailing thwart	סַפְסָל-הַקֶּף 1 (18)	הַפּוּיֵי-הַקֶּנֶה (5)
mast-step	אֶדְוֵן-הַתֵּרֶן (19)	bow (s)
breast-hook	זוּיַת-הַחֲרוֹטוֹם (20)	חֲרוֹטוֹם ('א)
wash-strake	קַבֵּל-צֵלִים (קרי: koval) 1	stern
(standard) knee	אַרְכָּבָה (21)	יִרְכָּתִים ('ב)
quarter knee	זוּיַת-הָעֲגָבָה (22)	צֵלַע (6)
planking	לֹחַת, לֹחֲתִים	מְבָרִיחַ (7)
to plank	לֹחַח	לְחֵי-הַחֲרוֹטוֹם, לְחֵי-הַחֲרוֹטוֹם (לְחֵי-יָמֵן, ג'; לְחֵי-שְׂמָל, ד')
		bow (starboard & port)
		beam
		אֲמַצְעִית ('ה)
		quarter
		עֲגָבָה ('ו)
		transom, stern-board
		דֶּף-הַיִּרְכָּתִים (8)
		forefoot
		סְנַטָר (9)
		flat-floor, floor
		אַסְקָפָה (10)
		bottom boards
		מְדַרְסָת (11)

1 כמובן, הכוונה לקוף עגול בקפה של מחט, ו לא לחיה הנקראת בשם זה.

throat	צָוּאָר (צוּאָר-הֶעֱלֵן) (42)
crown	אָמִיר (43)
shank	גָּזַע (44)
arm	זְרוּעַ (הֶעֱלֵן) (45)
fluke, palm	צַפְרָן (46)
bill, peak	עֶקֶץ (47)
link	חֲלִיָּה
stud-link	חֲלִית-מַפְסָקָה
painter, bow fast	חֶבֶל-הַחֶרְטוּם, אֶשְׁלָה
painter ring	טַבַּעַת-הַחֶרְטוּם (48)
fender	רַפְיָדָה, רַפְיָדַת-מָגֵן
strop, grommet	עֲנִיד, חֶבֶק
apron	מוֹלֵ-הַקָּנָה (49)
foremost deadwood	אֶטָם קִדְמִי (50)
aftermost deadwood	אֶטָם אַחֲרִי (50)
hog piece	שְׁדֵרִית עֲלִיוֹנָה (51)
flash keel	תַּת-שְׁדֵרִית (52)
bit	זָקָף (60)
ground futtock	צֶלַע תַּחְתִּית (53)
top futtok	צֶלַע עֲלִית (54)
chime gusset	זוּיַת-הַמְקַצוּעַ (55)
chime block(s)	סִדָּן, סִדְגֵי-הַמְקַצוּעַ (56)
cut-water board, side (starbord & port)	פּוֹלַח גְּלִים דָּפָן (זו"נ), צַד (יָמֵן וְשִׁמְל)
counter (-stern)	יִרְכַּת־זוּי, -דוּקָן (57)
shelf	מַדְף-הַסַּפּוֹן (58)
deck	סַפּוֹן
deck beam(s)	עַב, עַבִּים (59)

sheathing	צָפוּי
strake	טוֹר
garboard strake	טוֹר רֵאשׁוֹן (23)
sheer strake	טוֹר עֲלִיּוֹן (24)
rubbing strip, rubbing piece	לְזַבּוּ מָגֵן (25)
row-lock	סִדֵּה-הַמְשׁוּט (26)
(row-lock) crutch	מְזַלֵּג (27)
thole-pin, thole	יָתֵד, יָתֵדָה (28)

2. אֲבוּרֵי-הַסִּירָה וְחֻלְקֵיהֶם

r u d d e r	הַקָּנָה, רַ הַגָּיִים (29)
steering oar	הַקָּנָה-הַמְשׁוּט
tiller, helm	מְנַהִיג (30)
yoke	עַל (31)
yoke-lines	מוֹשְׁכוֹת-הַקָּנָה (32)
pintle	פִּינְהֶהָה (33)
gudgeon	טַבַּעַת-הַפִּיֵן (34)
o a r	מְשׁוּט
grip	קַת (35)
loom	זְרוּעַ-הַמְשׁוּט (36)
neck	צָוּאָר (צוּאָר-הַמְשׁוּט) (37)
blade	כַּף-הַמְשׁוּט (38)
tip	קֶצֶה, שְׂפָה (39)
scull	שׁוּטְטָה
a n c h o r	עֲגֵן
ring, shackle, Jew's harp	טַבַּעַת(הֶעֱלֵן) (40)
stock	מַטָּה (41)

whaler	לְיִתְנִית
dory	דוֹגִית, דוֹרִית
punt	פּוֹנְטִית
wherry	מְבֵרָה

5. פְּעֻלוֹת בַּסִּירָה

to row	חָתַר בְּמִשׁוּטִים
rowing	חֲתִירָה בְּמִשׁוּטִים
to scull	חָתַר בְּשׁוֹטְטוֹת
sculling	חֲתִירָה בְּשׁוֹטְטוֹת

6. שׁוֹנוֹת

to caulk	כָּפַר
shackle	סְגִיר, סְגוֹר
sisal	סִיסַל
hemp	קַנְבוֹס
coir	סִיבִי-קוֹקוֹס
manila	מָנִילָה

3. מְבִנֵי-סִירוֹת

Various Builds	מְבִנִים שׁוֹנִים
moulded decked boat	סִירָה סְפוּנָה וּקְעוּרָה
chime built boat	סִירַת-אַרְגָּז, אַרְגָּזִית
clinker, lapped planks	קְלִינְקֵר, לוחות מְרַעְפִים, מְבִנָּה מְרַעֵף
carvel, edge to edge planks	לוחות חוֹבְרִים, מְבִנָּה מְחַבֵּר
ribband carvel	לוחות חוֹבֵר מְטֵלָה
seam ribband (s)	מְטֵלַת (מְטֵלוֹת) (61) הָאֲחוּיִים
double skinned	מְבִנָּה כְּפוּל-לוֹחַ
diagonal built boat	סִירָה מְלַכְסֶנֶת-הָאֲחוּיִים
chime flattie	סִירַת-אַרְגָּז, אַרְגָּזִית שְׁטוּחָה
chime V-bottom	סִירַת-שְׁפוּעִים

4. מִיְנֵי סִירוֹת

cutter	קָטוֹר
barge	אַרְבָּה

רשימה ב'

אָנִיּוֹת-מְלַחְמָה

aircraft-carrier	נוֹשֵׂאת-אֵוִירוֹנִים, נוֹשֵׂאת-מְטוֹסִים
flotilla leader	חַבְלָנִית רֵאשִׁית, רֵבֶת-שֵׂיטָה
torpedo	טָרְפֵדוֹ (מ"ר: טָרְפֵדוּיִים)
torpedo boat	אָנִיַת-טָרְפֵדוֹ
T.B. destroyer, destroyer	חַבְלָנִית, אָנִיַת-מְשַׁחֵת

War-Ships, Men-of War, Naval Vessels	אָנִיּוֹת - מְלַחְמָה
capital ships	אָנִיּוֹת רֵאשִׁיּוֹת
battleship	אָנִי-קָרָב (מ"ר: אָנִיּוֹת-קָרָב)
cruiser	סִירַת
battle cruiser	סִירַת-קָרָב
flotilla	שֵׂיטָה

scout, scouting vessel	צופית	submarine	צוללת
netlayer	טומנת־רשתות	sloop	סלופ
target towing vessel	גוררת־מטרת	convoy-ship	אנית־לויה
tender	שמשת	coastal ship, coastal sloop	אנית־חוף
coast defence ship	גוננת־חופים	mine	מוקש
submarine chaser	צידת־צוללות	minelayer	יוקשת
coastal motor boat (CMB), motor torpedo boat (MTB)	סירת־מנוע לטרפדויים סירת־טרפידו	minesweeper	שולת־מוקשים
coastguard vessel	ספינת משמר־החוף	gunboat	תותחנית, סירת־תותחים
naval picket boat (NPB)	סירת משמר ימי	patrol boat	סירת־משמר
auxiliaries	אניות־עזר	depôt ship	אנית־מחסן
fleet	צי	repair ship	אנית־תקונים
home fleet	צי־הבית	depth-charge	פצצת־מעמקים
		training ship	אנית־אמונים
		surveying vessel	אנית־מדידות, אנית־מדד

פְּקֻדוֹת לְשֵׁיט מִפְּרָשִׁים:

(הצעה שהוצעה מטעם מועדון-השייטים „הכרמל“ בחיפה ועובדה ותוקנה על-ידי הועדה למונחי ספנות שעליד ועד הלשון העברית, לשכת תל-אביב)

פקודה 1: אִישׁ בְּמִקוֹמוֹ!

- א. הפקודה ניתנת לפני החל כל פעולה במפרשים;
- ב. עם הינתן הפקודה חייב כל שֵׁיט להגיע בזמן הקצר ביותר למקום שצויין לו מראש.

פקודה 2: מִפְּרָשׁ רְאשִׁי – פְּרוֹשׁ!

- א. הפקודה ניתנת כאשר המפרש מוכן להנפה;
- ב. עם הינתן הפקודה מניפים ופורשים את המפרש, קושרים ומסדרים יפה את המסוסים.

פקודה 3: מִפְּרָשׁ קְדָמִי – פְּרוֹשׁ!

א. – ב. כלעיל.

פקודה 4: חֲלוּץ שְׁנִי – פְּרוֹשׁ!

א. – ב. כלעיל.

פקודה 5: חֲלוּץ רֵאשׁוֹן – פְּרוֹשׁ!

א. – ב. כלעיל.

פקודה 6: עֶגֶן – הַעֲלֵה! או: עֶגֶן – עֲקוּר!

- א. הפקודה ניתנת כשהסירה מוכנה להפליג;
- ב. עם הינתן הפקודה מעלים את העוגן, מנקים אותו יפה, ומסדרים אותו על הסיפון – כשכל שרשרתו בתא המיועד לכך.

פקודה 7: מִפְּרָשׁ (קְדָמִי, רְאשִׁי, חֲלוּץ שְׁנִי, רֵאשׁוֹן) – מְתוּחַ!

- א. הפקודה ניתנת בשעה שרוצים למתוח את המפרשים;
- ב. עם הינתן הפקודה מותחים את המיתרים כדי הנדרש.

פקודה 8: מִפְּרָשׁ (קְדָמִי וכו') – רַפָּה!

- א. הפקודה ניתנת כשרוצים לרַפֹּת את המפרשים;
- ב. עם הינתן הפקודה מרפים את המיתרים כדי הנדרש.

פקודה 9: לְמַפְקֵם הַכּוֹן! מוֹכְנִים – פְּנָה!

א. הפקודה ניתנת כשרוצים להפנות את הספינה במפנה נגד הרוח (= מַפְקֵם = tack);

ב. להתראה (למפקם – הכון!) מתירים את מיתרי החלוצים והמפרש הראשי; אז עונים החברים העובדים לְהַנְאִי: מוכנים;

ג. לפקודה „פנה“! שומטים את מיתרי החלוצים;

ד. לאחר שהספינה עוברת את קו־הרוח, פורשים את החלוצים על־ידי מתיחת המיתר שהיה מותר לפני תחילת פעולה זו; בחלוצים – עוזרים למפנה;

ה. מותחים את הסמוך האחורי מצד הרוח ומתירים את הסמוך האחורי שממולו;

ו. לאחר שעברה הספינה את קו־הרוח מסדרים את המפרשים כרגיל.

פקודה 10: חֲלוּץ פְּנָה הַרוּחַ – פְּרוֹשׁ!

א. הפקודה ניתנת כשרוצים להפנות את הספינה במהירות;

ב. עם הינתן הפקודה מטים את פאת החלוצים לרוח ככל האפשר.

פקודה 11: לְמַפְנֵה עִם הַרוּחַ – הַכּוֹן! פְּנָה!

א. הפקודה ניתנת כשרוצים להפנות את הספינה עם הרוח (= gybing);

ב. להתראה (למפנה עם הרוח – הכון!) מניחים את החלוצים ואת המפרש הקדמי במקומם ואת המפרש הראשי – מרפים;

ג. לפקודה „פנה“! מותחים את המפרש הראשי ואת המפרש הקדמי במהירות האפשרית עד ציר הספינה;

ד. מותחים את הסמוך האחורי שמצד הרוח ומתירים את הסמוך האחורי שממולו;

ה. לאחר שעברה הספינה את קו־הרוח מסדרים את המפרשים כרגיל.

הערה: הפקודה „פנה“! ניתנת כשמתקרב ציר הספינה אל קו־הרוח.

פקודה 12: הַקָּרֵב! או: קָרֵב!

א. הפקודה ניתנת כשרוצים להקטין את הזווית בין ציר הספינה ובין קו־הרוח; את גבול ההתקרבות מסמנת התחלת התנפנות המפרשים; יש להזהר מלהגיע למצב זה;

ב. הפקודה ניתנת בהטעמה ממושכת;

ג. עם הינתן הפקודה מותחים את כל המפרשים כדי הנדרש.

פקודה 13: הַחֶקֶק! או: חֶקֶק!

א. הפקודה ניתנת כשרוצים להגדיל את הזוית בין ציר הספינה ובין קו הרוח;

ב. יש להזהר מלהגדיל את הזוית למעלה מ-180°, שאם לא כן יתהווה מפנה עם הרוח (למרות רצונו של ההגאי), העלול לשבר את התורן ולגרום לאסון;

ג. הפקודה ניתנת בהטעמה ממושכת;

ד. עם הינתן הפקודה מרפים את המפרשים כדי הנדרש.

פקודה 14: לְמוֹל הָרוּחַ – הַיָּשָׁר!

א. הפקודה ניתנת כשרוצים לעצור את הספינה (לעגינה, להצלת אדם), למנוע התנגשות וכיו"ב;

ב. עם הינתן הפקודה מפקיעים את המפרשים הקדמיים ומישירים עם הרוח.

פקודה 15: מְפָרְשִׁים – הַפְּקֵעַ!

א. הפקודה ניתנת כשרוצים להפקיע את המפרשים מהשפעת הרוח;

ב. לפקודה מתירים את המפרשים ושומטים אותם.

פקודה 16: מְצוּף – תְּפוּס!

א. הפקודה ניתנת בהתקרב הספינה אל מצוף העגינה;

ב. עם הינתן הפקודה תופסים את המצוף בעזרת אנקול, או אם אפשר הדבר — ביד, וקושרים את שרשרתו לספינה במהירות האפשרית.

פקודה 17: עֶגֶן – הַטֵּל!

א. הפקודה ניתנת לכשדרוש לַעֲגֹן את הספינה;

ב. את העוגן מטילים רק לאחר שהגיעה הספינה לכלל עמידה;

ג. עם הינתן הפקודה מורידים את העוגן לאט, לאט; יש להזהר לבל תיפול השרשרת על העוגן. שאם לא כן תאחו בזרוע העוגן ותעקרנו (את העוגן) מן הקרקע.

פקודה 18: שְׂרָשֶׁרֶת – שֶׁלְשָׁל!

א. הפקודה ניתנת כשיש צורך לחזק את העגינה;

ב. עם הינתן הפקודה משלשלים את השרשרת כדי הנדרש.

פקודה 19: שְׂרָשֶׁרֶת – אָסוּף!

א. הפקודה ניתנת כשרוצים להקטין את אורך שרשרתו של העוגן;

ב. עם הינתן הפקודה אוספים את שרשרת העוגן כדי הנדרש.

פקודה 20: מְפָרְשִׁים – הוֹרֵד!

- א. הפקודה ניתנת כשרוצים להוריד את המפרשים;
 ב. עם הינתן הפקודה מתירים את המסוסים, שמים עין על התְּשָׁרְכָת, שתהיה חפשית, ומורידים את המפרשים.

פקודה 21: סְפִינָה – סִדֵּר!

- א. הפקודה ניתנת לאחר שהספינה עוגנת במקומה;
 ב. עם הינתן הפקודה גוללים וקושרים את המפרשים, מסדרים את החבלים ומנקים את הסיפון.

שלשת קבצי „הרופא העברי“

זה שנים עשרה שנה מופיע בניו-יורק, קובץ רפואי-מדעי בעריכת ד"ר משה אינהורן, בשם „הרופא העברי“ שקנה לו שם טוב לא רק בין צבור הרופאים בלבד אלא נתחבב גם על החוגים הרחבים של הקורא העברי בכלל. מחוללי הרעיון של הוצאת בטאון רפואי בעברית היו קבוצת רופאים צעירים שקבלו את חינוכם בארץ ישראל. ואם כי חסרו לה — לקבוצה זו — האמצעים הדרושים, החמריים והרוחניים, לשם הגשמת הרעיון הזה, בכל זאת הצליחה להתגבר על כל המכשולים ומתוך אמונה רבה שהיא מניחה יסוד למפעל כביר ורב ערך לעתיד, הלכה ויצרה את המאסף הזה עד שהפכה אותו לדו-שנתון קבוע.

שלשת הכרכים האחרונים של „הרופא העברי“, שנים משנת 1938 ואחד ממחצית הראשונה לשנת 1939, המכילים 750 עמוד, מצטיינים בחיצוניותם הנאה ובתכנם העשיר ומהוים אוצר רב של ספרות מדעית בעברית. בשנים האחרונות מצא „הרופא העברי“ הד חזק בקרב הרופאים העבריים בארץ ישראל, ועדת „הרופא העברי“ הוציאה על כן הוצאה מיוחדת למען ארץ ישראל ו-2,000 ספר נשלחו חינם לכל רופא בארץ. כתובת המערכת:

The Hebrew Medical Journal, 983 Park Avenue, New-York City, U.S.A.